

Stern Zoltán

Ez a kép 1948-ban készült Szolyván, nem sokkal az után, hogy kiszabadultam a Gulagról, és visszatértem Kárpátaljára.

Amikor a magyarok az egész Kárpátalját elfoglalták [lásd: Kárpátalja elfoglalása], zsidótörvényeket vezettek be [lásd: zsidótörvények Magyarországon], és mindenféle módon üldözni kezdték a zsidókat. 1940 augusztusában úgy döntöttem, hogy megszököm, átmegyek a határon. Bár eljutottak hozzánk hírek arról, hogyan éltek az emberek a Szovjetunióban az 1917-es forradalom után, sajnos csak a hivatalos propagandához -- az újságokhoz, rádióadásokhoz -- férünk hozzá. Ezek alapján a Szovjetuniót minden nemzetiségnek egyenlő lehetőségeket kínáló országnak, az általános szabadság és igazságosság országának képzeltem el. Augusztus huszonegyedikén

éjszaka az erdőn keresztül elértünk a szovjet határhoz. Átmentünk a határon, és lefeküdtünk egy kicsit aludni. Még sötét volt, mikor úgy döntöttünk, hogy megkeressük a határőröket. A határőrök maguktól ránk találtak. Nagyon örültünk, amikor megláttuk őket, de az örömünk már az első szavaik után elszállt: "Vigyázz, sorakozó, minden lépés balra vagy jobbra menekülésnek számít, a menekülőre tüzet nyitunk." Ezeket a szavakat soha nem fogom elfelejteni. Ekkor kezdődött el az én másik életem.

A Lvov körzetben lévő Szkoléba, egy táborba toloncoltak minket. Ezerötszáz-kétezer ember gyűlt ott össze. Semmiféle vádat nem emeltek ellenünk, egyáltalán nem értették, miért tartóztattak le minket, senki semmit nem magyarázott el. Három hónap múlva Szkoléból Sztrijbe szállítottak minket, egy börtönbe. 1941 telén tehervonaton, szintén nagyszámú őrizettel, a Poltavai körzetben található Sztarobelszkbe szállítottak minket. Néhány hónapig voltunk ott. Nem dolgoztunk, hanem csak ültünk a priccseken a barakkban, és mászkáltunk a táborban. 1941. június tizenegyedikén tehervonatokba raktak minket. Az útvonal: Sztarobelszk -- Vlagyivosztok, a Vlagyivosztok melletti Nahodka-öböl. Innen a Dzsurma nevű gőzhajón a Kolimán [lásd: Gulag] található Nagajevo-öbölbe vittek minket, szintén szigorú őrizet alatt. Nagajevo-öbölből gyalog, szigorú őrizet alatt vittek tovább egy fegyvertovábbító állomásra, Magadanba. Ott osztották el az embereket a Gulag lágereibe. Innen mintegy négyszáz rabot, köztük engem is, őrzött teherautókon Moljakba, egy nagy, félkész lágerbe vittek. Néhány nap múlva innen az Objegyinyonnij bányába szállítottak, egy teherautó-konvojban. Ez már 1941/42 tele volt. Voltak olyan barakkok az Objegyinyonnij bányában, amik annyira nem voltak még befejezve, hogy még tetejük sem volt, csak két- vagy háromszintes priccsek és benzinkályhák. Minden barakkban több mint száz ember volt, és egy-egy benzinkályha a barakk két végében. Sorban melegedtünk a kályhák mellett. Nagyon hideg volt, ruhában aludtunk. Éjjelente minden fogoly kétszer-háromszor ment melegedni a kályhához. Éppen itt, az Objegyinyonnij bányában halt meg a legtöbb rab az éhségtől és a hidegtől. Dolgozni innen nem küldtek.

1942 nyarán engem és más rabokat kihívtak a bánya igazgatójához, és bejelentették, hogy szigorított lágerben letöltendő három év szabadságvesztésre vagyunk ítélve az államhatár illegális átlépése miatt. A telep igazgatója csak ekkor kapta meg az iratainkat, pedig már bezárásunk harmadik évében voltunk. Ez még elég enyhe ítéletnek számított a Szovjetunió büntető törvénykönyvének nyolcvanadik paragrafusa alapján. Ha az embert kémkedéssel vádolták, akkor az ítélet öt év szabadságvesztés volt. Ha pedig valakinek külföldön voltak rokonai, akkor ezért nyolc évtől terjedő szabadságvesztés járt. De én azok között voltam, akinek azt mondták: "Illegális határátlépésért három év", és kész. Hogy vajon hogyan állapították ezt meg kihallgatás nélkül, bíróság és nyomozás nélkül, azt senki sem tudja.

Moljakból 1942 végén egy másik bányába, Burkhalába vittek. 1943-tól 1947-ig dolgoztam a Burkhala bányában. A munka ugyanolyan volt, mint Moljakban. Természetesen a munkáért semmit nem fizettek, az ételmezés rettenetes volt; orvosi ellátás nélkül, félelmetes körülmények között éltünk hatalmas, alig fűtött barakkokban, amelyekben száz-kétszáz fogoly volt. Rettenetes hideg volt. A nyár csak néhány hétig tart, épphogy elolvad a hó, egy kicsit fölmelegszik a föld, és megint jön a fagy, akár mínusz negyven fokra is süllyedt a hőmérséklet.

1947. január harmincadikán magához hivatott a lágerparancsnok. Zavart volt, és azt mondta, hogy kijutott neki már belőlem, mert az ítélet szerint már lejárt az időm, de még mindig a lágerben

vagyok. Elküldtek a telepre, a bányászati személyzeti osztályára a papírokért. Az utat nem ismertem, csak körülbelül magyarázták el, hogy át kell kelni egy hegyszoroson, befordulni néhányszor, és így jutok el a telepre. Leírhatatlan érzés volt -- sok év után először mentem egyedül, fegyveres kíséret nélkül, szabadon!